

INGEZONDEN.

ONDERWIJS-PLANNEN.

Naar aanleiding van het redactioneel gedeelte in het Octobernummer van het Tijdschrift voor Tandheelkunde (Nieuwe onderwijsplannen) moeten mij eenige opmerkingen van het hart.

Met veel instemming las ik het artikel van B. R. B. tot..... aan de laatste alinea, waarin gezegd wordt: „Doelmatig ineengezet is zoo stellig een leerplan mogelijk dat in ongeveer zes jaren, waarvan de laatste twee uitsluitend aan de tandheelkunst gewijd zullen zijn, tandartsen levert, die zoowel wetenschappelijk als technisch ten volle voor hun taak berekend zijn.

Houdt schrijver aan deze studietijd vast dan moet door mij deze zin gewijzigd worden en wel op deze wijze:

Doelmatig ineengezet is *zoo* stellig een leerplan mogelijk, dat in ongeveer zes jaren, waarvan de *laatste twee* uitsluitend aan de tandheelkunst gewijd zullen zijn, tandartsen levert, die *wel* wetenschappelijk doch *niet* technisch ten volle voor hun taak berekend zijn.

Nu een wijziging van het onderwijsplan, waaronder het tandheelkundig onderwijs dan ook valt, in uitzicht wordt gesteld gaan steeds dringender stemmen op om het medisch gedeelte van genoemd onderwijs op te voeren. Hiertegen is niets in te brengen.

Den tandartsen van het tegenwoordige regime is niet voldoende gelegenheid geboden in hun studietijd om dusdanig medisch onderlegd te worden, dat zij in alle opzichten voldoende op de hoogte zijn om het medisch gedeelte van het vak naar behooren te vervullen. Dat hierin verandering moet komen ligt voor de hand.

Een ding moet echter niet worden vergeten, (en ik geloof juist, dat de leidende personen in deze dien weg opgaan), dat de tandheelkunde een bij uitstek technisch vak is, waardoor het niet kan vergeleken worden met speciaalvakken als dat van neus-, keel- en oorarts of oogarts. Bij de uitoefening van de tandheelkunde bestaat het overgrote deel uit technische werkzaamheid, het kleinere deel uit werkelijk medische behandeling. Voor dit kleinere deel, dat in zijn wezen zeer gewichtig is, is het onvoorwaardelijk noodig medisch onderlegd te zijn en zou het zelfs misschien toch niet te ver gedreven zijn het arts-examen te eischen, zij het dan ook een vereenvoudigd examen.

Doch wat het technisch gedeelte betreft, dit moet men niet verdoozelen en met een werktijd van slechts twee jaren, waarvan nog een zeer groot gedeelte aan vacaties verloren gaat, tevreden zijn. Ik ge-

loof, dat men bezig is het eerste deel, het medische, te overschatten ten koste van het technische, dat men bezig is in een hoekje te stoppen. En daar moet ik als volbloed techniker tegenop komen.

Nu krijgen wij tandartsen, die wat betreft het eerste gedeelte niet voldoende capaciteit hebben, wat het tweede gedeelte betreft ternauwernood aan de eischen voldoen. *Dan* krijgen wij tandartsen, die wat het 1e betreft waarschijnlijk zullen voldoen, doch wat het tweede betreft technische krukken zijn. En dat laatste slaat op het eerste terug, want wanneer de tandarts niet voldoende technisch onderlegd is, dan denkt men misschien, nu ja, dan maakt hij een vulling, die over den rand staat, die geen voldoende occlusie vertoont, die geen voldoende contact heeft, of een kap die een beetje overstaat, waarop wat veel gebeten wordt, dat is toch niet zoo ernstig, of hij maakt een brug, die niet goed occludeert en articuleert of een prothese met het zelfde gebrek, of met de fout van niet rustig te liggen of niet aan te zuigen. Oogenshijnlijk zijn dat allemaal kleinigheden, maar wij weten wel beter. Waardoor komen de teruggetrokken tandvleeschpapillen met al hun ellende? Door overstaande vullingen, door slecht aansluitende banden, door te diep opgezette en het tandvleesch drukkende kronen, door missen van contact. Waardoor ontstaat de onevenwichtigheid in het gebit? Ook al weer door slechte vullingen, slecht contact of gemis aan contact, te hooge kronen. Waardoor ontstaat de zoo gevreesde pyorrhoea alveolaris? Door onevenwichtigheid in de tandrijen, door slechte vullingen, slechte bruggen en prothesen, waardoor overbelasting. Waardoor ontstaan voor een overgroot deel de tandwortelcysten? Door onvoldoende wortelkanaalbehandeling. En wat heeft de tandarts er dan aan medisch onderlegd te zijn als hij aan den anderen kant door te korte technische studie door onbeholpen, onkundige uitvoering toestanden *in het gebit* en *in het organisme* in het leven roept die hem in medisch opzicht een fiasco doen leiden, en waarvan vooral in de laatste tijden in onze vaktijdschriften zoo veel gesproken wordt. Daarom waarschuw ik ten stelligste tegen de verwaarloozing van dit technische gedeelte.

Nu kan men wel zeggen, wij kunnen een groot gedeelte aan den techniker overlaten, doch vullingen zullen wij zelf moeten maken, wortelbehandelingen dito, ook voorbereiding voor kroon- en brugwerk en prothese-werk, wij zullen de afgewerkte stukken toch volkomen moeten beoordeelen en lege artis moeten kunnen plaatsen. Kunnen wij dat niet, dan maken wij ongelukken die van grooter medische beteekenis zijn dan oppervlakkig lijkt.

Gedurende mijn lange aanwezigheid bij het praktisch onderwijs en ook bij het afnemen van het praktisch tandheelkundig examen heeft het mij steeds gefraspeerd hoe weinig technisch onderlegd de jongelui over het algemeen waren.

Dit ligt niet daaraan dat hun niet voldoende geleerd werd hoe de verschillende technische behandelingen ten uitvoer moeten worden gebracht dan wel aan den korten oefentijd met betrekking tot de weinige gelegenheid tot oefening. Gaat men dien leertijd nu nog korter maken,

dan voelt men dat er van een technische vaardigheid niet veel terecht komt.

Nu kan men hiertegen in brengen dat toch een examen afgelegd moet worden, dat de bekwaamheid toetst; wij weten allen wel, dat praktisch de examen-eischen zich aanpassen aan het onderwijs, d.i. aan de gelegenheid, die gegeven is om die vaardigheid te verkrijgen. Doet zij dit in 't algemeen niet, dan zal het gevolg zijn dat niet enkelingen worden afgewezen, doch geheele groepen dit lot ondergaan. Dus, of men stelt de eischen te laag en krijgt technische krukken, of men houdt de eischen op het peil dat men goede technici verkrijgt en dan slaagt er een enkeling. Beide toestanden zijn onhoudbaar.

Het zal dan ook goed zijn, dat indien men er toe komt, het tandheelkundig onderwijs te herzien, dit niet alleen geschiedt door de wettelijke bepalingen dienaangaande te wijzigen, doch ook innerlijk de wijze van werken met en door de studenten grondig te veranderen.

Met het laatste bedoel ik de studenten 1e. zoolang mogelijke werktijd te geven, 2e. niet die beperkingen in den weg te leggen, die er toe leiden dat zij slechts een minimum aan patienten-materiaal verwerken.

A. VAN NIEUWENHOVEN HELBACH.

HET MAATSCHAPPIJBELEID EN DE TANDHEELKUNDIGE VOLKSVERZORGING.

De rationeele voorziening in de tandheelkundige behoeften van het volk is een probleem. De *rationeele* wel te verstaan. Want dit beteekent iets anders dan een verzameling ziekenfondsen aan den eenen kant en een bepaald aantal tandartsen aan den anderen, bereid op zekere geldelijke voorwaarden hulp te verleenen. Tot nu toe waren er zooveel fondsen als fondstandartsen, maar men zal niet kunnen spreken van een tandheelkundige volksvoorziening in den zin van moderne tandheelkundige behandeling voor het volk, kwalitatief en kwantitatief, wanneer de extractie schering en inslag is en de conserveerende behandeling zich bepaalt tot een sporadisch centraal amalgaamvullinkje.

De oplossing van het vraagstuk, gebaseerd op de moderne inzichten en beginselen van gebitsconserveering, waarbij de indicatie niet uitsluitend of in de eerste plaats wordt beheerscht door de adjectieven; gemakkelijk, snel en goedkoop, is een zeer moeilijke door de vele, onderling tegenstrijdige factoren, die zich daarbij voordoen. De enorme verbreiding der tandziekten, de tijdroovende, omslachtige en betrekkelijk kostbare behandeling, volslagen gemis aan inzicht omtrent aard en wezen van het tandbederf, waardoor gebrek aan medewerking van de kant der lijdens, een tekort aan tandartsen met als gevolg een vrij gunstige economische positie, de mindere aantrekkelijkheid der massa-behandeling en lagere belooning, ziedaar een

nog onvolledige opsomming der omstandigheden, met in achtneming waarvan een regeling zou moeten worden ontworpen, die met een minimum van beschikbare krachten een zoo hoog mogelijk nuttig rendement in uitzicht stelt.

Dit zou men, in grove trekken, de naastbijliggende taak kunnen achten van een „organisatie van deskundigen”, voor en aleer zij aan de propageering van haar ideaal: goede tandheekkundige hulp voor iedereen, begon. Met reden had men dan ook kunnen verwachten, dat de voor dat doel ingestelde commissie dienovereenkomstig een onderzoek zou hebben ingesteld, of en zoo ja, op welke wijze en in welke mate de groote massa der minder gesitueerden met tandheekkundige hulp kon worden bedeeld, vóór dat eenige poging in het werk werd gesteld om de autoriteiten te beïnvloeden. Immers een „organisatie van deskundigen”, die de overheid tracht te overtuigen van de noodzakelijkheid van eenige maatregel, neemt daarbij tevens de zedelijke verplichting op zich borg te staan, dat op de wijze, zooals zij zich dat voorstelt, het beoogde doel kan worden bereikt. Dat is het „noblesse oblige” van haar deskundigheid en van het prestige harer organisatie.

Wanneer inderdaad die commissie een grondige studie van het haar voorgelegde vraagstuk heeft gemaakt, dan bleek zij in elk geval een verklaarde vijandin van de pen; nooit toch verscheen een rapport, waarin de kwestie der tandheekkundige volksvoorziening van alle zijden werd gezien en een systeem voor ziekenfondsbehandeling of anderszins werd ontworpen, waarvan op grond van bestaande toestanden en verhoudingen en zonder dat de belangen der tandartsen in 't gedrang komen, een redelijke oplossing kon worden verwacht. Wel bleek zij in haar rapport aan de jaarvergadering te Groningen (1916) tot zekere meeningen gekomen te zijn¹⁾, doch elke motiveering van het ingenomen standpunt ontbrak. Dit verwondert te meer, daar op de jaarvergadering daaraan voorafgaande (Arnhem) meerdere aanwezigen (onder applaus) twijfel uitspraken aan de verenigbaarheid van goede tandheekkundige hulp en fondsbehandeling²⁾. Wat sinds dien in vergaderingen voor principieele en technische beschouwingen over het onderwerp ten beste werd gegeven, is ook nooit de Maatschappijleden in druk onder de oogen gekomen en onttrekt zich dus eveneens aan de beoordeeling van wie niet tot de aanwezigen behoorde.

En hiermee komen we aan het criterium in de wijze waarop de Maatschappij meent de belangen harer leden te behartigen en dat zich het eenvoudigst laat weergeven in de jagerswijsheid: „wie er niet is, wordt niet geschoten”. Al nemen we aan, dat er over 't geheel verband bestaat tusschen belangstelling en vergaderingsbezoek, zoo kunnen er toch aan het laatste zoodanige bezwaren verbonden zijn, dat dit ondanks de aanwezigheid van het eerste achterwege moet

¹⁾ Stenografisch Verslag, blz. 41.

²⁾ T. v. T. 1915, blz. 993 en volg.

blijven. De Maatschappij is een *landelijke* organisatie, wier leden tot in de uithoeken van het land verspreid wonen. Zou men dan mogen vergen, dat (om het sterkste voorbeeld te noemen) een collega uit Roodeschool, Valkenburg of Sas-van-Gent te Amsterdam ter vergadering zal komen, om hem bij afwezigheid te straffen met onthouding van elke mededeeling van wat daar ook over zijn belangen is beslist?

Reeds kort na de oprichting der Maatschappij werd de wenschelijkheid gevoeld en bepleit van een orgaan, wat voor elke vereeniging het eenige middel is om de bezwaren van den afstand te overwinnen en de leden aldus op de hoogte te houden van wat er in het vereenigingsleven voorvalt en om hen tevens de gelegenheid te geven langs indirecten weg actief deel te nemen zoo zij daartoe behoefte gevoelen. Nogmaals te betoogen dat vergaderingsverslagen daarin opgenomen behooren te worden, zoowel ter mededeeling aan de leden, *die daar recht op hebben*, als om het verhandelde voor latere raadpleging vast te leggen, is een gemeenplaats, maar die zoo waarlijk nog eens voor den dag gehaald moet worden.

Ware zulks met die der Zf-commissievergadering het geval geweest, dan had in elk geval vastgestaan of en in hoeverre van een overwinning van het door mij ingenomen standpunt in mijn beschouwing van het w. o. op de ziekenverzorging kan worden gesproken, een standpunt, dat ik, in afwachting van het alsnog te leveren bewijs, zoo vrij zal zijn te handhaven.

In elk geval maakte de commissie bij haar laatste oproep zich (onbewust) aan misleiding schuldig of aan onderschatting van de draagwijdte van haar voorstellen, door alleen *belangstellenden* uit te noodigen, waar een waarschuwing aan *belanghebbenden* (en dat zullen er heel wat meer in aantal zijn) beter op haar plaats ware geweest.

Het getuigt wel van een eigenaardige opvatting van de verhouding der Maatschappij tot haar leden, wanneer bij het doen van voor hen zoo belangrijke stappen, als de actie inzake de tandheelkundige volksverzorging, het deelhebben aan de handelingen der vakvereeniging uitsluitend bepaald wordt door het vergaderingsbezoek. Wie daartoe om bovengenoemde of andere redenen niet in de gelegenheid is en desondanks toch wel wat wil weten van hem rakende vakaangelegenheden, moet daar zelf op uit gaan! Of een dergelijk systeem bevorderlijk is aan de bloei der Maatschappij, die haar kracht mede zoekt in de aaneensluiting van zooveel mogelijk leden over het geheele land, is aan ernstige bedenking onderhevig.

Inmiddels is de Maatschappij er in geslaagd voor Amsterdam een ziekenfondsregeling te treffen, welke verbetering zal moeten brengen in den bestaanden toestand. Wie verwacht had als resultaat van den „jarenlange grondige studie” een systeem te zien ingevoerd, dat, gebaseerd op de groote behoefte aan hulp eenerzijds en het (in verhouding) geringe aantal fondspractici anderzijds, met invoering van in de productie gebruikelijke werkmethodes, als onderverdeeling van

arbeid enz., en met terzijde stelling van het stelsel der vrije tandartsenkeuze, en in de privé praktijk bestaande werkwijze, waarmee een opgevoerde arbeidspraestatie zou zijn te verkrijgen, zal teleurgesteld zijn. Ook uit de wijze van honoreering blijkt ten duidelijkste dat de grondige bestudeering voornoemd ons niet nader gebracht heeft tot de oplossing van het probleem, in den aanvang gesteld. In plaats van de desolate dentale gesteldheid in het hart te tasten en te trachten met de beschikbare krachten zooveel mogelijk gebitten tot bruikbare en voor de gezondheid onschadelijke kauworganen te transformeeren blijkt de geheele regeling gebaseerd te zijn op speculatie: de verwachting dat van elk zestal verzekerden (die allen hulp hard noodig hebben!) door onverstand en wanbegrip slechts één zich voor behandeling zal aanmelden! Het persoonlijk belang van den fondstandarts (in plaats dat dit uitgeschakeld werd ¹⁾ ter wille van de goede zaak, waarom het begonnen is en om zijn ideëele gevoelens niet op een harde proef te stellen,) brengt handhaving mee van den bestaanden toestand van gebitsverwaarloozing, daar betere inzichten meer werk beteekenen zonder verhooging van belooning, ja zelfs verlaging, als blijken zou, dat het maximum aantal ingeschrevenen op zoo grooten toeloop niet was berekend en tot lageren grens teruggebracht moet worden.

Waren de loopende geruchten juist, dan heeft de bedoeling voorgezetten het Amsterdamsche stelsel ook in de Rijksregeling van het fondswezen doorgevoerd te krijgen. De Minister (die van zijn kant blijkbaar nog zoo'n verkeerde kijk niet op de zaak bezit) heeft het speculatieve systeem van deszelfs ruggegraat ontdaan, door het voor specialisten aangenomen stelsel van belooning per verrichting, ook voor de tandartsen in te voeren, al lijkt dit bij behandeling in de privaat praktijk slecht voor contrôle geschikt.

Of met de vrije tandartsenkeuze een zoodanig resultaat kan worden verkregen, dat het gepraesteerde in niet al te ongunstige verhouding komt te staan tot de verwachtingen door het w. o. gewekt, lijkt op zijn minst twijfelachtig. In elk geval is het gewenscht dat in de wet zelf dit beginsel niet wordt vastgelegd want wat voor de geneeskundige regeling het beste is behoeft dit nog geenszins voor de tandheekundige te zijn; daarvoor loopen zoowel de toestanden als de behandelingsmethoden te zeer uiteen.

Tevens doet zich de vraag voor of het wel gewenscht kan zijn om, althans voor de groote steden, de tandheekundige behandeling te koppelen aan de geneeskundige der diverse fondsen en niet liever de gelegenheid open te laten om voor de eerstgenoemde een afzonderlijke locale organisatie te vormen. Vooral wanneer de poliklinische behandeling overwegende voordeelen mocht blijken te bezitten, zou dit een regeling onder gecentraliseerde leiding zeer vergemakkelijken.

Wanneer ik mij nog even bepaal tot het door mijn opstel gewekte

¹⁾ Zooals dit bij een poliklinische behandeling met arbeidsverdeling en aanstelling op een tijds-honorarium het geval zou zijn.

protest, wensch ik voorop te stellen, dat ik het Tijdschrift, ook voor zoover het artikelen op maatschappelijk gebied bevat, in de aller-eerste plaats voor de professie bestemd acht en niet al spreektrumpet naar buiten. Het Tijdschrift is, ondanks zijn relatie tot de verschillende tandheelkundige vereenigingen, geestelijk een zelfstandige eenheid, zoodat het redacteurschap geen beletsel kan zijn tot het schrijven van een aan een der vereenigingen onwolgevallig betoog.

Indien de door het Hoofdbestuur bereikte resultaten door mijn beschouwingen zoozeer in gevaar gebracht zijn als collega Nord beweert, dan zou dit slechts pleiten tegen de deugdelijkheid van het door de Maatschappij ingenomen standpunt. Ik behoef zeker niet te zeggen dat ik dat zoo'n ramp niet zou achten, terwille van de belangen van onzen stand, die daarmee geen beste dienst bewezen wordt. — Op dit punt, heb ik zeer tot mijn genoegen opgemerkt, is mijn geachte tegenstander van hetzelfde gevoelen, al blijkt dat minder uit zijn protestschrijven, dan wel op een andere plaats waar hij de idee: samenwerking van alle intellectueelen, introduceert.

Ook hem is het duidelijk dat de a. s. ziekenverzorging een principiële wijziging beteekent voor de economische positie van den tandarts, die geen winst doch verlies inhoudt:

„Vragen wij ons ten slotte af, of ook de tandheelkundigen zich bij „deze samenwerking dienen aan te sluiten, dan staat vast, dat geen „reden van onmiddellijk belang ons daartoe behoeft te nopen. De „tandheelkundige professie als zoodanig, is als vrij beroep, meer dan „vele andere groepen, verschoond gebleven van de misère van na „den oorlog en heeft in het direct belang harer leden geen steun „van noode.

„In de toekomst zal dit echter veranderen, wanneer straks ook „onder de tandartsen een belangrijk aantal ambtenaren zal komen „als, schooltandartsen, gemeentetandartsen enz. enz., en een nieuwe „ziekteverzorgingswet de meerderheid tot fondstandartsen maken zal.”

Zoozeer is hij dus beducht (en terecht) dat het pas uit het maatschappelijk ei gekropen koekoeksjong zijn verzorgster weldra de baas zal zijn, dat hij nu reeds voor de toekomst uitziet naar middelen van verweer ...

Dank zij de op „gevoelsoverwegingen” gebaseerde actie van de Maatschappij, zijn de schoone dagen van Aranjuez geteld en binnen afzienbaren tijd zal het in de verdrukking rakende tandartsendom zich hebben op te maken voor een strijd om het bestaan, waar het onder de huidige omstandigheden van verschoond zou zijn gebleven.

Indien de weinig bemoedigende zienswijze van collega Nord in het hoofdbestuurderlijke kamp wordt gedeeld, dan moet het des te meer verbazing wekken, dat niet de zedelijke verplichting werd gevoeld om ook buiten vergaderingen (als daar inderdaad de zaak nuchter onder de oogen is gezien en die slechts door een klein deel der leden, meestal uit de groote steden, bezocht worden), dat punt onder de aandacht te brengen en het er niet op aan te laten komen dat

na de invoering van de wet wel zal blijken wat de tandheelkunst boven het hoofd hangt.

Gaat het bovendien aan van ontactisch te spreken als de verschijning van het wetsontwerp de eerste gelegenheid vormt om zich op de hoogte te stellen hoe de ziekenverzorging zoo ongeveer geregeld zal worden en men de indruk krijgt bekocht te zijn. Met evenveel recht zou men het Hoofdbestuur van kwade trouw kunnen beschuldigen, waar het in gebreke bleef de bezwaren aan de door hem voorgestelde regeling verbonden in het licht te stellen en op de gevolgen voor de toekomst te wijzen.

Intusschen blijft het hoogst merkwaardige verschijnsel te constateeren dat een vakvereniging de belangen der professie en der leden ondergeschikt maakt aan een ideaal, waarvan de verwezenlijking op de voorgestane methode niet veel naderbij gebracht wordt.

P. H. BUISMAN.